

КОНСТИТУЦИОННИ ПРОБЛЕМИ НА МЕЖДУНАРОДНОТО ПРАВНО СЪТРУДНИЧЕСТВО СЪС СОМАЛИЯ

Проф. д. ю. н. Антон Т. Гиргинов

Резюме: Настоящата статия разглежда два проблема на международното правно сътрудничество със Сомалия – една от държавите в Източна Африка. Те се отнасят до Конституцията на същинска Сомалия и до Конституцията на Сомалиленд. Първият проблем засяга пасивната (експортната) екстрадиция. Той е породен от остарялото разбиране за екстрадиционното производство в Сомалия и от несъответствието на двете Конституции по въпроса за предаването на собствени граждани. Вторият проблем засяга помилването на затворници, трансферирани в Сомалиленд, за да доизтърпят неизпълнената част от наказанието, наложено им в трансфериралата ги държава. Проблемът е породен от неправилното разбиране на съдържанието и юридическата сила на международните споразумения, които уреждат трансфера на затворници.

CONSTITUTIONAL PROBLEMS OF THE INTERNATIONAL JUDICIAL COOPERATION WITH SOMALIA

Prof. Anton T. Girginov, Dr. Sc.

Abstract: This paper addresses two problems of the international judicial cooperation with Somalia, one of the countries in East Africa. They are related to the Constitution of Somalia and the Constitution of Somaliland. The first problem concerns the passive (the export) extradition. It derives from the outdated understanding of the extradition proceedings in Somalia and the discrepancy between the two Constitutions on this issue. The second problem concerns the pardon of prisoners, transferred to Somaliland to suffer the unapplied part of their punishment imposed in the transferring country. The problem derives from the inappropriate understanding of the contents and the legal force of the international agreements, governing the transfer of prisoners.

Keywords: Constitution of Somaliland, extradition proceedings, international agreements.

От 1960 година Сомалия е независима държава. Официалното ѝ име е Федерална република Сомалия. Намира се в екваториална Източна Африка и има население над 15 милиона души с мюсюлманско

вероизповедание (сунити). Понастоящем държавата се управлява по силата на т. нар. временна Конституция, приета на 1 август 2012 година. Близостта на Сомалия до Бабелмандебския проток и до морските пътища за и от Средния Изток я прави пресечна точка на много чужди интереси. Тя постоянно привлича вниманието на световните и регионалните сили. Известно е например, че най-голямото африканско посолство на нашата съседка Турция е в Сомалия.

Съвременна Сомалия е образувана на базата на две колонии. По-голямата ѝ част е бивша италианска колония, известна под името Италианска Сомалия, докато нейната по-малка северозападна част, назовавала се Британска Сомалия, е била под властта на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия.

Днес тази по-малка част е фактически независима държава. Нарича се Сомалиленд. Тя се самообяви за независима още в началото на 90-те години на миналия век. Засега обаче нейната независимост не е призната от нито една държава по света. Централната власт в Сомалия, гр. Могадишу, смята Сомалиленд само за едно от своите шест федерални образувания, всяко от които има право на собствена Конституция. Другите пет такива образувания са: Галмудуг, Хиршабел, Джубаленд, Пунтленд и Югозападна Сомалия. Всички тези пет федерални образувания се намират на територията на бившата Италианска Сомалия – в същинска Сомалия.

I. КОНСТИТУЦИОННИ ПРОБЛЕМИ НА ЕКСТРАДИЦИЯТА

1. Повечето Конституции по света съдържат разпоредби само по въпроси на екстрадицията. Те нямат отношение към другите форми на международно правно сътрудничество по наказателни дела, каквито са следствените / съдебните поръчки, трансферът на наказателни производства, признаването и изпълнението на чужди присъди и пр.

Това предметно ограничение важи и за временната Конституция на Сомалия. Тя също се отнася единствено до екстрадицията¹, засягайки при това само един от многото ѝ проблеми, а именно – едно от нейните предварителни условия. Съгласно чл. 36 [Екстрадиция на обвиняеми и престъпници²], ал. 1 от сомалийската Конституция, „който и да е

¹ Вж **Bassiouni, M. Ch.** International Extradition: United States Law and Practice. New York: Oxford Univ. Press, 5-th ed., 2007 и **Бойцов, А.** Выдача преступников, „Юридический центр“, Санкт-Петербург, 2004.

² Този термин обаче не се използва в екстрадиционното право. Днес в Европа обикновено се използват обозначенията „лица, които компетентните органи на молещата страна... издирват за изпълнение на присъда“ (чл. 1 от Европейската

обвиняем или осъден може да бъде екстрадиран само по начина, определен в закона, и въз основа на международен договор или конвенция, по която Федерална република Сомалия е страна и която задължава Федерална република Сомалия да екстрадира обвиняемия или осъдения“. По този начин Конституцията на Сомалия позволява екстрадиция само по силата на договор (двустранен или многостранен) с молещата държава. Конституцията не признава нито едно от познатите днес извъндоговорни основания за екстрадиция. Затова, ако молба за екстрадиция постъпи от държава, с която Сомалия няма екстрадиционен договор, тази молба е недопустима и не подлежи на разглеждане.

2. Законите на повечето други държави обаче позволяват екстрадиция и на извъндоговорни основания. Така типичното извъндоговорно основание за екстрадиция, ползвано от англосаксонските държави, е принадлежността на молещата държава към т. нар. списък на облагодетелствани държави [англ.: Designated Countries' List]. Списъкът включва определени чужди държави, с които съответната англосаксонската държава няма екстрадиционни договори. Той се изготвя едностранно от нейните власти. Ако молещата държава фигурира в този списък, то нейната молба за екстрадиция подлежи на разглеждане от властите на замолената англосаксонска държава. Отделен въпрос е, дали тази молба ще бъде удовлетворена или отхвърлена като неоснователна.

Що се отнася до държавите от континентално-европейската (латинската) правна система, към които спада и Сомалия заради италианското си правно наследство³, тяхното типично извъндоговорно основание за екстрадиция е взаимността. Тя е налице най-напред тогава, когато молещата държава вече е разглеждала молба за екстрадиция на замолената въпреки липсата на екстрадиционен договор. Няма значение, дали молбата е била удовлетворена, или не. Взаимност може да възникне и тогава, когато молещата държава обещае в съответствие със своето законодателство да разглежда бъдещи молби за екстрадиция, постъпили от замолената сега държава въпреки липсата на екстрадиционен договор с нея.

Очевидно е, че Сомалия не може да породи взаимност по този начин, ако се окаже на свой ред в положението на молеща държава. Дори да даде подобно обещание да разглежда бъдещи молби без

конвенция за екстрадиция) или още осъдени лица (вж. чл. 23, ал. 1 предлож. второ от Закона за екстрадицията и европейската заповед за арест).

³ Вж. също **Selassie, B. H.** Italy and the Horn of Africa: Colonial Legacies and Challenges in the Age of Globalization, in "Northeast African Studies", Michigan State University, 2003, Vol. 10, Iss. 3, p. 139.

наличието на договор, това обещание няма да се приеме, тъй като не може да бъде спазено. Съгласно цитираната разпоредба на чл. 36, ал. 1 от сомалийската Конституция, Сомалия може да разглежда и да изпълнява чужди молби за екстрадиция единствено и само при наличие на екстрадиционен договор с молещата я държава.

3. Най-вероятно е това конституционно ограничение да идва от рецепцията на италианското право и в частност – от заимстването на чл. 26, ал. 1 от Конституцията на Република Италия. Според тази разпоредба на италианската Конституция „екстрадицията на което и да е лице може да бъде осъществена само ако се предвижда изрично в международен договор“. Все пак Италия не е подходящ пример за Сомалия в това отношение. Държавата Италия има значителен брой екстрадиционни договори с други държави и капацитета да преговаря, сключва, ратифицира и изпълнява още много такива договори. В сравнение с Италия обаче държавата Сомалия е страна само по един екстрадиционен договор – Риядския арабски многостранен договор за правно сътрудничество (1983 г.), и разполага с твърде ограничен кадрови капацитет и дипломатически условия за нови договори. Това за дълго време ще обрича Сомалия на екстрадиционни отношения главно със страните по Риядския договор.

Изглежда, че единственият изход от това състояние е в отпадането на сегашния ограничителен текст на чл. 36, ал. 1 от сомалийската Конституция, който позволява екстрадиция само по силата на договор⁴. Ако след това Сомалия реши да ползва примера на повечето други държави от континентално-европейската правна система, тя може да въведе взаимността като извъндоговорно основание за екстрадиция. Известно е, че дори мюсюлманските държави, които се придържат към континентално-европейската правна традиция, ползват взаимността като извъндоговорно основание за екстрадиция – член 1 от Иранския закон за Екстрадицията⁵, а също член 352 от иракския Наказателно-процесуален кодекс [НПК]⁶, член 558, т. 1 от НПК на

⁴ Също **Girginov, A.** Judicial Cooperation of Somalia with Other Countries in the Penal Field – Legal Hurdles and Gaps, in “Somali Studies”, Mogadishu University, 2019, Vol. 4, p. 76.

⁵ Неговият текст гласи: „При наличие на екстрадиционен договор, сключен между Иран и чуждата държава, екстрадицията се осъществява в съответствие с разпоредбите на този договор. При липса на екстрадиционен договор ..., екстрадицията се осъществява в съответствие с разпоредбите на настоящия закон и при условията на взаимност.“

⁶ „Молбите за правна помощ и екстрадиция на обвиняеми и осъдени лица се разглеждат съобразно правилата, предвидени в настоящата Глава, разпоредбите на международните договори, принципите на международното право и предвид на принципа на взаимността.“

Казахстан⁷, член 2 от Закона на ОАЕ за международно правно сътрудничество по наказателни дела⁸ и пр.

Ако пък Сомалия реши да отиде в другата крайност, тя може да заимства още по-свободния екстрадиционен режим на държави като Португалия, Румъния и Унгария. Те не изискват дори взаимност, за да разглеждат постъпили от чужбина молби за екстрадиция (чл. 6.1, б. „f“ на Португалския закон за международно правно сътрудничество по наказателни дела, чл. 5.3 на Румънския закон за международна правна помощ по наказателни дела и раздел 6.2 на Унгарския закон за международна правна помощ по наказателни дела). За посочените държави липсата на взаимност не препятства екстрадицията, стига само правното сътрудничество с молещата ги държава:

(а) да изглежда препоръчително с оглед естеството на установените факти и необходимостта за противопоставяне на определени видове тежки престъпления; или/и

(б) да ползва по някакъв начин засегнатото лице; или/и

(с) да може да послужи за изясняване на обстоятелства, които се отнасят до собствени граждани.

В подобен общ смисъл е и екстрадиционният закон на най-голямата мюсюлманска държава – Индонезия. Съгласно неговия чл. 2, ал. 2, „при липса на екстрадиционен договор исканата екстрадиция може да се осъществи въз основа на добри отношения с молещата държава, щом интересите на Република Индонезия изискват това“.

Друг въпрос, които Сомалия също трябва да реши, е къде точно да помести националната си правна уредба на предпоставките за екстрадиция и в частност къде да предвиди извъндоговорното основание за допускането на молбата за екстрадиция – в самата Конституция или в обикновен закон. В случай че се избере закон като средство за правно регулиране на екстрадицията, ще се наложи да се реши и това, дали законът да е специален – за уреждане само на екстрадицията и евентуално на другите форми на международно правно сътрудничество по наказателни дела, или да се ползват, както досега, съществуващите кодекси, на които сомалийското наказателното правосъдие се основава.

⁷ „При липса на международен договор с Република Казахстан правно или друго сътрудничество може да бъде оказано по молба на чужда държава или от компетентната централна власт в Казахстан във основа на принципа на взаимността.“

⁸ „Независимо от разпоредбите на международните конвенции, по които тази държава е страна, правосъдните ѝ органи следва да си сътрудничат с чуждестранните юридическите власти предвид на принципа на взаимността и в съответствие с настоящия закон.“

Заслужава да се отбележи, че понастоящем вътрешното право на Сомалия предвижда материални предпоставки за екстрадиция основно в член 11 от своя Наказателен кодекс [НК]⁹. Сомалийският НПК (чл. 278 и сл.) урежда само процесуалния ред за екстрадиция. Трудно обаче може да се приветства подобна двойственост в националната правната уредба – тя не отговаря на изградените вече традиции в екстрадиционното право, което си придържа към кодификационния подход.

4. Прави впечатление и друго отклонение на сомалийската Конституция от общоприетото в конституционната практика по екстрадиционни въпроси. Обикновено конституциите по света, най-вече на държавите от континентално-европейската правна система, не допускат екстрадиция на собствени граждани (вж. напр. чл. 358.4 на иракския НПК, чл. 493bis (A), б. „d“ на либийския НПК, чл. 18.1 на турския НК). Чл. 36, ал. 1 от временна Конституция на Сомалия обаче има съвсем друго приложно поле. Тя предвижда само едно от предварителните условия за разглеждане на постъпилите от чужбина молби за екстрадиция, а именно – наличието на договор с молещата държава. Същевременно сомалийската временна Конституция не забранява екстрадицията на свои граждани, макар Сомалия също да спада към държавите от континентално-европейската правна система заради своето италианско правно наследство. По този пункт, не препятствайки предаването на собствени граждани, сомалийската Конституция наподобява екстрадиционното право на англосаксонските държави.

Но в резултат на това, че Конституцията на Сомалия не забранява екстрадицията заради гражданството на исканото лице, се получава несъответствие с Конституцията на Сомалиленд. Въпреки че е бивша британска колония и англосаксонската правна традиция там е обяснимо по-силна, екстрадицията на нейни граждани е категорично забранена. Съгласно чл. 5, ал. 2 от Конституцията на Сомалиленд „екстрадицията на граждани на Сомалиленд е забранена“.

Заради несъответствието на двете Конституции е възможна куриозната ситуация, при която същинска Сомалия да екстрадира свои граждани, но не и граждани на Сомалиленд. От една страна, няма закон в същинска Сомалия, който да забранява на властите ѝ да екстрадират

⁹ „Чл. 11 (Екстрадиция)

(1) Екстрадицията е възможна само в случаите и по начина, предвиден в закона и налагащ се от международните конвенции [19 Конст].

(2) Екстрадицията не се разрешава, освен ако деянието, заради което тя се иска, съставлява престъпление [чл. 15 НК] по сомалийското право и по чуждото право.

(3) Никой не подлежи на екстрадиция за политическо престъпление [19 Конст., 8 НК].“

собствени граждани. От друга страна обаче, чл. 121, ал. 1 от временната Конституция на Сомалия признава безусловно и изцяло Конституциите на своите шест федерални образувания, които включват и Сомалиленд. Оттук неминуемо следва, че властите на същинска Сомалия признават Конституцията на Сомалиленд и въведената с нейния чл. 5, ал. 2 забрана за екстрадиция на граждани на Сомалиленд в частност. По този начин гражданите на Сомалиленд се ползват в същинска Сомалия от по-силна правна закрила, отколкото собствените граждани на самата същинска Сомалия.

Впрочем в още по-добро положение от гражданите на Сомалиленд се намират гражданите на автономен Пунтленд – федералното образувание в североизточната част на Сомалия. Пунтлендските граждани също не могат да бъдат екстрадирани съгласно чл. 33, ал. 2 от Конституция на Пунтленд, но в допълнение към това за тях е осигурена реална защита срещу предаване на чужда държава. За разлика от фактически независимата Сомалиленд (столица гр. Харгейса)¹⁰ Пунтленд (столица гр. Гароуе) се задоволява с широка автономия. Той не търси независимост, заради което поддържа сравнително нормални работни отношения с федералните власти на Сомалия в гр. Могадишу¹¹. Благодарение на това, ако пунтлендски гражданин бъде задържан от федералните власти на Сомалия с оглед на екстрадиция в чужбина, то властите на Пунтленд имат възможността да ги уведомят, че лицето, което са задържали, не подлежи на екстрадиция, тъй като е пунтлендски гражданин.

5. Най-сетне, налице е и друго несъответствие в рамките на сомалийското право. То се дължи на забраната за екстрадиране на собствени граждани по силата на посочените две Конституции – на Сомалиленд и на Пунтленд, и на особеностите на сомалийския НК.

Сомалиленд и Пунтленд нямат собствени НК. Те също прилагат НК на Сомалия. Този НК обаче не ползва личния принцип за обосноваване на своята задгранична приложимост – Кодексът не се прилага за извършено в чужбина престъпление на основание, че неговият субект е собствен гражданин. Разчита се главно на реалния принцип (чл.чл. 7 и 8 от НК) – приложимостта на сомалийския НК се обосновава с това, че престъплението засяга важни интереси на Сомалия или с това, че пострадал е неин гражданин.

¹⁰ Още **Forti, D.** A Pocket of Stability: Understanding Somaliland. Occasional Paper Series, Issue 2, 2011, ACCORD, Mont Adgecombe-South Africa.

¹¹ Вж **Obsiye, A.** Puntland: Federalist or Quasi-Secessionist?, in “Hiiraan Online”, Somalia, May 7, 2018. Достъпна е на https://www.hiiraan.com/op4/2018/may/157948/puntland_federalist_or_quasi_secessionist.aspx – 19.10.2019.

Заради непользването на личния принцип граждани на Сомалиленд и Пунтленд, извършили престъпление в чужбина, може в много случаи да останат ненаказани, освен ако НК не се прилага за него съобразно реалния принцип, защото те не могат да бъдат осъдени в Сомалия, нито подлежат на екстрадиране за държава, която прилага своя наказателен закон за извършеното от тях престъпление.

Известно е, че държавите от англосаксонската правна система екстрадират и собствени граждани. Съображението е, че наказателните закони на тези държави поначало нямат задгранична приложимост. Вследствие на това гражданите им биха останали ненаказани за извършените в чужбина престъпления, ако не бъдат предадени на държавите по местоизвършването им или на третите държави, които прилагат извънтериториално своите наказателни закони за престъпленията на тези граждани. Обратното важи за държавите от континентално-европейската правна система. Те не екстрадират собствени граждани, защото благодарение на личния принцип наказателните им закони са приложими винаги за задграничните им престъпления, включително на териториите на държавите, които най-вероятно биха поискали тяхната екстрадиция¹².

Следователно, когато една власт не екстрадира собствени граждани, придържайки се към континентално-европейската правна традиция, тази власт трябва в съответствие със същата традиция да осигури задгранична приложимост на своя НК за престъпленията, които собствените ѝ граждани извършват в чужбина. Това на практика означава да се гарантира задгранична приложимост на НК съобразно личния принцип – поне за екстрадиционните престъпления. В противен случай се получава неоправдана празнота.

Вярно е, че съгласно чл. 8 (2), б. „d“ от НК отказът да се екстрадира е самостоятелно основание за приложимостта му. Тази разпоредба обаче не може да замести личния принцип за приложимост на НК, тъй като е недостатъчно надеждна, когато става дума за престъпления на собствени (сомалийски) граждани. Най-напред тя визира само случая, когато собственият гражданин извърши престъплението на територията на молещата Сомалия държава; ако то се извърши в трета държава, сомалийският НК остава неприложим. Освен това собственият гражданин обикновено не се задържа под стража за нуждите на образуването срещу него производство по искане на чужда държава. Той може да се отклони и да осуети приключването на екстрадиционното производство, а отгук – и на постановяването на

12 Вж и **Girginov, A.** The Extradition Law of Somalia (Current Problems), in “East African Scholars Journal of Education, Humanities and Literature”, Kenya, 2019, Vol. 2, Iss. 7, p. 411.

отказ да бъде предаден, който да обоснове приложимост на сомалийския НК за извършеното от него престъпление.

II. КОНСТИТУЦИОННИ ПРОБЛЕМИ НА ТРАНСФЕРА НА ЗАТВОРНИЦИ

6. Член 90, ал. 5, предлож. I от Конституцията на Сомалиленд овластява Президента ѝ да помилва осъдени лица. Понеже правомощието е конституционно, то не подлежи на ограничения. Това правомощие неминуемо обхваща и лицата, осъдени в други държави, които са били предадени по-късно на Сомалиленд, за да доизтърпят в неин затвор наложеното им наказание. Тази форма на международна правна помощ по наказателноправни въпроси е известна като трансфер на затворници (или още – на осъдени лица)¹³.

Стана известно, че през 2019 година Президентът на Сомалиленд помилва деветнадесет осъдени пирата, граждани на Сомалиленд, които преди това са били трансферирани като затворници от Сейшелите по силата на двустранно Споразумение за разбирателство за трансфер на осъдени пирати (2011 г.)¹⁴. В резултат на помилването осъдените в Сейшелите пирати бяха освободени. Те не доизтърпяха изцяло наказанието, което предалата ги държава им е бе наложила¹⁵.

¹³ Още Handbook on the International Transfer of Sentenced Persons. (2012). United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, New York. В Европа те се наричат обикновено „осъдени лица“. Този термин се използва в Европейската конвенция за трансфер на осъдени лица (1983). По-точен обаче е терминът „затворници“, тъй като в момента на тяхното предаване те неминуемо са започвали да търпят наказанието лишаване от свобода, наложено им в предаващата ги държава. Това ги отличава от лицата, екстрадирани, за да изтърпят наказание лишаване от свобода, наложено им в приемащата ги държава. Тези лица са само осъдени. Те ще станат затворници, щом започнат да изтърпяват наложеното им наказание. А това може да стане само в приемащата ги и осъдила ги преди това държава, т.е. след като ѝ бъдат предадени. По тези съображения трансферираните лица се определят основателно като затворници (англ.: prisoners, inmates), напр. в австралийския закон за трансфера на такива лица от 1997 г: “International Transfer of Prisoners Act 1997”, съответния малайзийски закон № 754 от 2012 г: “International Transfer of Prisoners Act 2012”, Договора за трансфер между Канада и Боливия от 1985 г: “Treaty between Canada and Bolivia on the Transfer of Inmates (1985)” и пр. Терминът „затворници“ се използва също и в примерния договор за трансфер, изготвен от ООН: “The Model Agreement on the Transfer of Foreign Prisoners (1985)”.

¹⁴ Вж. също **Fenwick, T.** The Seychelles-Somaliland Prisoner Transfer Agreement: a Case of Implicit Recognition?, in “African Journal of International and Comparative Law” 27.3 (2019), Edinburgh University Press, p.p. 400–425.

¹⁵ **Jama, H.** Somaliland President pardons 19 pirates transferred from Seychelles, in “Horn Dipolmat”, July 29, 2019. Достъпна е на <https://www.horndiplomat.com/2019/07/29/somaliland-president-pardons-19-pirates-transferred-from-seychelles/> - 19.10.2019.

Сейшелите и международната общност оцениха това помилване като нарушение на двустранното Споразумение за разбирателство. Главният аргумент се заключаваше в това, че Споразумението не предвижда възможност приелата затворниците страна да постанови помилването им¹⁶. За разлика например от Европейската конвенция за трансфер на осъдени лица (1983), чийто член 12, предлож. I позволява и на приелата държава да помилва предадените ѝ затворници, Споразумението за разбирателство между Сейшелите и Сомалиленд не съдържа подобна разпоредба. Неговият член 7, ал. 2 предвижда единствено това, че „след приключване на трансфера изпълнението на наложеното наказание продължава в съответствие с законите и процедурите на приемащата държава или власт“. Оттук се правеше изводът, че помилването е лишено от правно основание и нарушава Споразумението за разбирателство между Сейшелите и Сомалиленд.

Подобна аргументация обаче не може да бъде споделена. Сомалия, включително Сомалиленд, не следва европейските правни разбирания по въпроса за помилването на трансферирани затворници, а и по ред други. Тя е страна по Риядския арабски договор за правно сътрудничество, който има изрична разпоредба – член 61, ал. 2, забраняваща на приемащата страна да помилва предадените ѝ затворници. Този подход е обратен на европейския. Той се ползва още в член VIII, изр. второ от Междумериканската конвенция за изгърпяване на наказания в чужбина и член 13, ал. 1 от Схемата на Британската общност за трансфер на престъпници. От така използвания подход – договорът да предвижда при необходимост изрична забрана за приемащата страна да помилва предадени ѝ затворници, следва по довод за противното, че щом такава забрана липсва в договора за трансфер, няма пречка помилването да се постанови дори от приемащата страна.

Нещо повече, в разглеждания случай всяка приемаща страна по Споразумението за разбирателство между Сейшелите и Сомалиленд е овластена от неговия член 7, ал. 2 да ползва изцяло и неограничено своето право, когато доизпълнява на своя територия наказанието, наложено на трансферираните. Няма никакво изискване тя да ползва единствено и само неблагоприятните си за трансферираните разпоредби и да не може да прилага която и да е своя, благоприятна за

16 Вж. също *Seychelle authorities disapprove pardon for 19 pirates*, in “Somaliland. News & Info about Somaliland and the Horn of Africa”, Hargeisa, August 2, 2019. Достъпна е на <https://www.somaliland.com/news/somaliland/seychelles-authorities-disapprove-pardon-for-19-pirates/> - 20.10.2019.

трансферираня норма¹⁷. Няма подобно ограничение и за онази норма на приемаща страна, която позволява на държавния ѝ глава да помилва всеки осъден, включително трансферираните лица. С оглед на това няма основания да се приеме, че помилването, извършено от Президента на Сомалиленд, съставлява каквото и да е нарушение на Споразумението за разбирателство със Сейшелите.

7. Дори да се приеме, че Споразумението за разбирателство между Сейшелите и Сомалиленд забранява по някакъв начин на приемащата страна да помилва предадени ѝ затворници, пак не би могло да се стигне до извода, че помилването им се явява правонарушение.

Почти навсякъде помилването е правомощие на държавния глава. Поначало това правомощие се предвижда в Конституцията, а тя не се дерогира от международни договори. Известно е също така, че конституционното право има приоритет над международното¹⁸. Затова Конституцията изключва приложимостта на всеки конкуриращ я международен договор. Такъв договор се оказва неприложим и няма как да бъде нарушен. С оглед на това дори Споразумението за разбирателство да забраняваше на приемащата страна да помилва предадени ѝ затворници, тази забрана щеше да е неприложима, а отгук – и ненарушима, заради изключването ѝ от конституционната разпоредба, която овластява държавния глава на Сомалиленд да помилва затворници без ограничения.

Следователно не е възможно каквото и да е международен договор да изключи, дори само за приети от чужбина затворници, упражняването на конституционното правомощие за помилване, освен ако Конституцията сама не позволи обратното. Принципна възможност за такъв обратен резултат има, но той е постижим единствено по силата на изрична конституционна разпоредба. Тя трябва да позволи прилагането по изключение на конкуриращ Конституцията един или повече международни договори за трансфер – за сметка на общото конституционно правило за помилване на затворници.

¹⁷ Още **Машева, Д.** Трансфер на осъдени лица, в сп. „Европейска интеграция и право“, Министерство на правосъдието, София, 2009, кн. II, с. 7.

¹⁸ Тезата се оспорва понякога, но главно по отношение на защитата на човешките права, какъвто проблем тук не е налице. Вж. напр. **Benvenisti, E. & Harel, A.** Embracing the tension between national and international human rights law: The case for discordant parity, in “International Journal of Constitutional Law”, Oxford, 2017, Vol. 15, Iss. 1, p. 36–59. Още по въпроса **Пенев, П.** и **Зартов, Я.** Конституционно правосъдие на Република България, С., 2004, с. 152-153, и **Раянова, К.** Механизъм на адаптиране на международноправните норми – теоретични аспекти, особености и последици, в „Научни трудове на Русенския университет“, 2009, т. 48, серия, 7, с. 61.

Подобни изключения в приложимостта на Конституцията обаче се правят обикновено за сметка на общата конституционна забрана да се екстрадират собствени граждани. Такова е изключението, предвидено в текста на член 25, ал. 4 от българската Конституция. Текстът на тази разпоредба гласи: „Гражданин на Република България не може да бъде предаден на друга държава или на международен съд за целите на наказателно преследване, освен ако това е предвидено в международен договор, ратифициран, обнародван и влязъл в сила за Република България.“

В същия смисъл са също чл. 55, ал. 2 от полската Конституция¹⁹ и чл. 19, ал. 2 от румънската Конституция²⁰. Тези отделни алинеи са предвидени специално, за да въведат изключение в полза на международните договори за екстрадиция, които позволяват на всяка замолена страна да предава и собствени граждани.

Конституцията на Сомалиленд обаче не предвижда никъде подобна „концесия“ в полза на каквито и да е международни договори. Трудно би могло да се очаква и в бъдеще въвеждането на изключение в полза на международните договори за трансфер на затворници, което да блокира помилването от приелата ги страна в случай на съществуваща в договора забрана за тяхното помилване.

Следователно, дори да се приеме, че Сомалиленд, макар непризната от никого за независима държава, може да сключва самостоятелно действителни международни договори за трансфер на осъдени лица²¹, пак в обозримо бъдеще нито един от тези договори няма да се окаже нарушен с помилването на едно или повече трансферирани лица.

8. За отбелязване е и това, че липсата на формално признаване на Сомалиленд не представлява непреодолима пречка за международно правно сътрудничество с нейните власти. Непризнаването на една държава не прегражда пътя за такова сътрудничество с нея.

Добър пример за това дава Косово. То си сътрудничи и с държави, които не са признали независимостта му. При това Косово не

¹⁹ „Екстрадицията на полски гражданин може да бъде разрешена по молба на чужда държава, ако тази възможност произтича от международен договор, ратифициран от Полша...“.

²⁰ „ЧЛЕН 19

(1) Никой румънски гражданин не може да бъде екстрадиран или изгонен от Румъния.

(2) Като изключение от разпоредбата по алинея 1 румънски граждани могат да бъдат екстрадирани въз основа на международни договори, по които Румъния е страна, в съответствие със закона и при условията на взаимност.“

²¹ Вж. още Eggers, A., When is a State a State? The Case for Recognition of Somaliland, in “Boston College International and Comparative Law Review”, 2007, Vol. 30, Iss. 1, p. 211.

поставя своето признаване като условие, за да разглежда молбите им за международно правно сътрудничество. Така през 2012 година Словакия поиска от Косово да ѝ екстрадира лицето Баки Садиу. Тогава Словакия не беше признала независимостта на Косово. Въпреки това косовските власти удовлетвориха и изпълниха молбата на Словакия. Те ѝ предадоха лицето Баки Садиу. Достатъчно беше това, че Словакия обеща взаимност, изразявайки готовност да разглежда на свой ред бъдещи молби за екстрадиция, постъпили от Косово²².

Непризнаването на една държава може да доведе главно до особености в каналите за връзка с нейните власти. Така например държавите, които са признали независимостта на Косово, контактуват пряко с властите му. Друго е положението на държавите, които не са я признали. Те контактуват с косовските власти чрез представителството на водещата международна организация в Косово. Първоначално това беше мисията на ООН, а днес – Офисът на Европейския Съюз²³. Непреодолими препятствия в сътрудничеството на Косово по наказателноправни въпроси засега не са констатирани дори със Сърбия.

По изложените съображения може да се заключи, че и международното правно сътрудничество със Сомалиленд е осъществимо. За него няма принципни пречки. С оглед на това не би могло да има възражения и срещу неговото правно уреждане – не само в националния закон на Сомалиленд, но също и чрез международни договори на Сомалиленд със заинтересуваните държави.

Впрочем Сомалиленд вече приема за разглеждане и разглежда дори молби за екстрадиция – понастоящем най-сериозната и трудна форма на международно правно сътрудничество по наказателноправни въпроси. В началото на тази година (2019) властите на Сомалиленд разгледаха молбата на съседно Джибути за екстрадиране на Ахмед Осман Гел. Постъпилата молба обаче беше основателно отхвърлена – исканото лице се оказва сомалилендски гражданин, което изключваше предаването му съгласно чл. 5, ал. 2 от Конституцията на Сомалиленд²⁴.

*
* *
*

²² Вж. **Maxhuni, B.** State of Play of Kosovo's international legal cooperation, KSCC, Kosovo, 2016, p. 8.

²³ Също **Stollberg, J. & Isufi, A.** Assessment Report on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters in Kosovo, IPA 2014 Project, Pristina, 2016, p. 14.

²⁴ Rumors or Truth: The Extradition of Somaliland Businessman to Djibuti, in "Somaliland. News & Info about Somaliland and the Horn of Africa", Hargeisa, April 03, 2019. Достъпна е на <https://www.somaliland.com/news/somaliland/somaliland-government-agrees-the-extradition-of-a-citizen-and-businessman/> - 21.10.2019.

Напоследък Сомалия стана известна със своите пирати. Но тя е интересна и с това, че се явява средище на различни правни традиции и култури – европейска, арабска, африканска. Нейното право се изгражда до голяма степен чрез заимстване на чужди модели и законови разрешения. Невинаги обаче синхронът между правните разпоредби в Сомалия, получени в резултат на тази рецепция, се оказва достатъчен. Предвид на това, че Сомалия е федерална държава и съставните ѝ части имат собствено право, включително Конституции, съществува многопластов проблем с успешното им синхронизиране, който няма да бъде решен скоро. Съществуващите особености на сомалийското право снижават качеството му и влияят отрицателно на международните контакти на държавата. Некачествената ѝ правна уредба на международното правно сътрудничество по наказателноправни въпроси препятства взаимодействието с другите държави в борбата със съвременната престъпност. Международната общност е ангажирана със Сомалия, но бъдещето ще покаже доколко оказваната ѝ помощ и най-вече вложените средства са оправдани.

БИБЛИОГРАФИЯ

Bassiouni, M. Ch. *International Extradition: United States Law and Practice*. New York: Oxford Univ. Press, 5-th ed., 2007.

Benvenuti, E. & Harel, A. Embracing the tension between national and international human rights law: The case for discordant parity, in *“International Journal of Constitutional Law”*, Oxford, 2017, Vol. 15, Iss. 1.

Girginov, A. Judicial Cooperation of Somalia with Other Countries in the Penal Field – Legal Hurdles and Gaps, in *“Somali Studies”*, Mogadishu University, 2019, Vol. 4.

Girginov, A. The Extradition Law of Somalia (Current Problems), in *“East African Scholars Journal of Education, Humanities and Literature”*, Kenya, 2019, Vol. 2, Iss. 7.

Eggers, A., When is a State a State? The Case for Recognition of Somaliland, in *“Boston College International and Comparative Law Review”*, 2007, Vol. 30, Iss. 1.

Fenwick, T. The Seychelles-Somaliland Prisoner Transfer Agreement: a Case of Implicit Recognition?, in *“African Journal of International and Comparative Law”* 27.3 (2019), Edinburgh University Press.

Forti, D. A Pocket of Stability: Understanding Somaliland. Occasional Paper Series, Issue 2, 2011, ACCORD, Mont Adgecombe-South Africa.

Handbook on the International Transfer of Sentenced Persons. (2012). United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, New York.

Jama, H. Somaliland President pardons 19 pirates transferred from Seychelles, in “Horn Dipolmat”, July 29, 2019.

Maxhuni, B. State of Play of Kosovo’s international legal cooperation, KSCC, Kosovo, 2016.

Obsiye, A. Puntland: Federalist or Quasi-Secessionist?, in “Hiiraan Online”, Somalia, May 7, 2018..

Rumors or Truth: The Extradition of Somaliland Businessman to Djibuti, in “Somaliland. News & Info about Somaliland and the Horn of Africa”, Hargeisa, April 03, 2019.

Selassie, B. H. Italy and the Horn of Africa: Colonial Legacies and Challenges in the Age of Globalization, in “Northeast African Studies”, Michigan State University, 2003, Vol. 10, Iss. 3.

Seychelles authorities disapprove pardon for 19 pirates, in “Somaliland. News & Info about Somaliland and the Horn of Africa”, Hargeisa, August 2, 2019.

Stollberg, J. & Isufi, A. Assessment Report on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters in Kosovo, IPA 2014 Project, Pristina, 2016.

Бойцов, А. Выдача преступников, „Юридический центр“, Санкт-Петербург, 2004.

Машева, Д. Трансфер на осъдени лица, в сп. „Европейска интеграция и право“, Министерство на правосъдието, София, 2009, кн. II.

Пенев, П. и Зартов, Я. Конституционно правосъдие на Република България, С., 2004.

Раянова, К. Механизъм на адаптиране на международноправните норми – теоретични аспекти, особености и последици, в „Научни трудове на Русенския университет“, 2009, т. 48, серия, 7.